

ZPRÁVA

22. ročník ekologické brigády „Podzimní úklid Českého ráje“

4. - 6. října 2019

O našich brigádách

- Tradičně v říjnu proběhl 22. ročník posezónní akce „Podzimní úklid Českého ráje“, kterou pořádá outdoorová agentura Outdoor Discovery. Vždy po skončení turistické sezóny zveme své zaměstnance, spolupracovníky i přátele na třídní pracovní aktivitu zaměřenou na odstraňování erozních škod na značených stezkách, úklid nepořádku po turistech, likvidaci černých skládek i na ochranu krajinného rázu regionu. Všichni pracují bezplatně a náklady akce hradí agentura Outdoor Discovery.
- **Proč to děláme:** Agentura Outdoor Discovery je podnikatelský subjekt, není ochránářskou nebo ekologickou organizací. Tuto „ochránářskou“ brigádu pořádáme proto, že nám není lhostejný stav přírody a krajiny Českého ráje – kraje, který máme rádi a ve kterém již přes čtvrt století uskutečňujeme sportovně-turistické programy pro hosty od nás i z mnoha zemí Evropy. Soustředíme se hlavně na místa, kde je krajina cestovním ruchem přímo poškozována, například na prevenci eroze a odpadky na turistických trasách. Všímáme si ale i lokalit, na kterých se proviňují chalupáři nebo místní lidé (černé skládky, šíření invazní rostliny).
- **Bohužel, stále jsme sami...** Je příjemné zjištění, že rok od roku je po turistech méně nepořádku a že ubývá i černých skládek. Mrzí nás ale, že jsme stále jediná firma, která se kromě vlastního zisku z turistiky systematicky stará o aspoň částečnou nápravu škod, které na přírodě turistika zanechává. Až na výjimky se nám nedaří přitáhnout k tématu trvale udržitelného rozvoje turistiky pozornost místních podnikatelů ani institucí, které se její propagací zabývají.

Letošní brigáda

- Sedm stupňů nad nulou a hustý vytrvalý déšť po celou sobotu - takto nepříznivé podmínky nepamatují ani ti nejstarší pamětníci mezi námi. Uznání letos patří všem, kteří přijeli a vydali se pracovat do nevlídné přírody. Odvedená práce se letos cení dvojnásob.
- Vzdor mizerné předpovědi a krajně nepříznivému počasí se brigády zúčastnilo 45 zaměstnanců, instruktorů, spolupracovníků a přátel agentury Outdoor Discovery, kteří při ní odpracovali přibližně 400 brigádnických hodin. Stravování a ubytování účastníků a náklady na organizaci akce hradila naše agentura.
- Letos jsme pracovali na Maloskalsku, na Prachově i pod Troskami. Opravovali jsme turistické stezky v Besedických skalách, vyřezávali invazivní akát a zrekonstruovali mostek přes Žehrovku. Již tradičně jsme po sezóně vysbírali na 100 km turistických tras v severní části Českého ráje.
- Brigáda byla uspořádána v koordinaci se starosty obcí i Správou CHKO Český ráj. O výsledcích naší ekologicky zaměřené iniciativy podává krátký přehled tato zpráva.
- **Naši iniciativu neplatili daňoví poplatníci. Na tuto brigádu nečerpáme žádné finanční prostředky ze státních, „evropských“ nebo nějakých podobných fondů.**

Co by vás mohlo zajímat

- **Clean Up the World.** Naše brigáda se i letos uskutečnila v rámci celosvětové úklidové kampaně „Clean Up the World“ – „Uklidíme si svět“. Clean Up the World je projektem, který je organizován ve spolupráci s Programem OSN pro životní prostředí. Úklidových akcí v Clean Up the World se účastní každoročně přes 40 miliónů dobrovolníků v zemích celého světa.
- **Čím se živí Outdoor Discovery:** Jsme agentura zabývající se aktivním trávením volného času. Organizujeme sportovní a výchovné programy pro školní a mládežnické skupiny se zaměřením na pobyt a aktivity v přírodě. Téměř polovina našich programů se uskuteční v Českém ráji. Uvědomujeme si potenciální nebezpečí, které organizovaná turistika představuje pro citlivou přírodu, a proto se snažíme programy uskutečňovat tak, abychom přírodní prostředí zatížili co nejméně.
- Protože jsme „cestovka“, pracujeme hlavně tam, kde je krajina cestovním ruchem negativně ovlivňována (prevence eroze a sběr odpadků na turistických trasách apod.). Zaměřujeme se i jinam, na krásná místa Českého ráje, na kterých se proviňují chalupáři nebo místní lidé (černé skládky, invazní rostliny atd.).

1. Rekonstrukce mostku přes Žehrovku na žluté značce

Na popud Správy CHKO jsme opravili mostek přes říčku Žehrovka v PR Podtrosecká údolí, který byl v havarijním stavu. Jednalo se o konstrukci tvořenou dvěma ocelovými „I“ profily, do kterých byla vešroubována pochozí prkna. Konstrukce spočívala na betonových deskách. V důsledku postupného odnosu zeminy při přivalových deštích došlo k destrukci základu a ke spirálovému uklonění celé mostní konstrukce na podélné ose.

- **Doprava a materiál:** nemořená dubová pražcovina 20 x 30 cm (Pila Benco Kopidlno) a modřínové fošny síly 50 mm (pila Plátek Turnov) musely být z nejbližší zpevněné komunikace dopravovány na staveniště pomocí zapůjčené čtyřkolky s vozíkem.
- **Technické řešení:** Vzhledem ke složité dostupnosti lokality (...a také absenci stavebního povolení) byl zvolen způsob, který nevyžadoval zdění základu. Na místě původních základových kusů jižního konce mostku byly do ručně vykopaného lože vedle sebe horizontálně uloženy dva původní betonové překlady 100x40x10cm, které slouží jako základová plošina. Zhroucená konstrukce byla odsud přizvednuta do původní polohy pomocí heverů a provizorně zafixována. Tato plošina byla následně osazena dvěma vertikálními dubovými vzpěrami o průřezu 30x20 cm. Po osazení konstrukce mostku byly obě vzpěry pro větší stabilitu navzájem propojeny modřínovými fošnami. Následovalo zavalení základové desky i pat dubových vzpěr masivními pískovcovými bloky, které budou chránit lože v případě velké vody.
- Také na severním konci mostku bylo nutné původní konstrukci přizvednout (pomocí řetězového heveru) a do roviny vypodložit modřínovými fošnami. Na závěr byly všechny stávající příčné pochozí fošny nově prošroubovány šrouby 6x80 mm a také byly upraveny nájezdy na srovnaný mostek.

2. Údržba stezky Dr. E. Beneše (Besedické skály)

O tříkilometrovou okružní stezku, která zpřístupňuje jeden z nejtajemnějších skalních labyrintů Českého ráje, pečujeme už dvacet let. Skalní města patří obcím Malá Skála a Koberovy a nachází se v I. zóně odstupňované ochrany přírody CHKO. Letos jsme se věnovali pravidelné údržbě stezky. Vzhledem k hustému dešti nebylo možné nově instalované kovové nebo dřevěné prvky opatřit žádnými ochrannými nátěry.

- Vyhlídka Českých bratří na Kalichu - **poškozené a chybějící zábradlí**. Poblíž vyhlídky zcela vyrezly patky historického zábradlí, takže kovové stojny odpadly a bylo nutné je do původního lůžka nově betonovat. Nad nedalekým můstkem byl zohýbán horizontální prvek zábradlí. Na míru nařezané „L“ profily o průřezu 40 x 40 x 3 mm jsme ke stávajícímu zábradlí upevňovali šrouby.
- **Likvidace pletiva z dožilé oplocenky** na rozcestí Pánovo pole. Popadaná oplocenka již dávno semenáčky nechrání, přesto dál hyzdila les. Vrchovatý vozík pletiva jsme vystříhali od sloupků, vytahali z lesa a odvezli do sběrného dvora na Malou Skálu.
- **Likvidace dožilých hatí** ve Sluji Václava Sadovského. Za časů deštivějších lét byly do blátivého dna sluje umístěny hatě, které umožňovaly překonat terén suchou nohou. Hatě byly rozpadlé a návštěvníky ohrožovaly trčící hřebíky. Likvidace, separace odpadu, odvoz do sběrného dvora.
- **Oprava lavičky a výhledu na skalní hřib Sokolík**. Historická lavička byla umístěna tak, aby návštěvníkovi umožňovala pohled na jedinečný skalní útvar. Na lavičce jsme doplnili dožilá prkna a proklestili průhled na skálu, který byl již zcela zarostlý náletem.
- **Popadané zábradlí na „cik-cacích“ žluté značky jižně od vrcholu Sokola**. Dožilé, popadané a nepoužitelné části byly zlikvidovány. Zbytek stabilizován a opraven. **Obecně:** stavění různých dřevěných zábradlí (bez kovových betonovaných patek), tolik oblíbené v dobách dotační hojnosti, je dosti špatný nápad. Životnost bez ohledu na způsob moření nikdy nepřesahuje 7-10 let, přičemž stejného „protierozního“ efektu lze dosáhnout i vhodným umístěním souší do zkracovaných míst stezek. Účinnost přibližně stejná, náklady o řády nižší.
- **Opravy žluté stezky**, vedoucí šikmo svahem nad Pánovým polem. Bukové mláží „vytlačovalo“ chodce z původní pěšiny, zpevněné kameny, takže průchod chodců erodoval prostor pod stezkou. Částečný průklest mláží, vyplnění koryta stezky zeminou, soušky jako ochrana do erodovaných pasáží.

3. Úklid turistických tras: Maloskalsko a Hruboskalsko

Turisticky atraktivní Maloskalsko je od Turnova po Kopaninu a Kozákov protkáno sítí značených turistických cest a tras. Ačkoliv **situace je prokazatelně rok od roku lepší**, stále malá část návštěvníků na nich zanechává poházené odpadky (zejména obaly od potravin, PET láhve, použité hygienické potřeby atd.). Velkým problémem jsou asfaltky - hlavně okolí silnice E65, kde řidiči z aut bez zábran vyhazují nápojové obaly i pytlovaný odpad.

- Zaměřili jsme se především na ty úseky, kde cesty vedou volnou krajinou, a až na výjimky jsme odpadky nesbírali přímo v intravilánech obcí.
- Ve dvojicích jsme prošli **přes 100 km** značených turistických cest i neznačených místních komunikací, které slouží jako turistické trasy (např. asfaltová silnička mezi Malou Skalou a Frýdštejnem), v prostoru vymezeném obcemi Turnov, Frýdštejn, Železný Brod, Koberovy, Klokočí a horou Kozákův. Už mimo trasy jsme letos vysbírali bezprostřední okolí hradní skály pod hradem Vranov – Pantheon a Suché Skály na Malé Skále.
- V centrální části CHKO jsme vysbírali 10 km značených stezek **v Podtroseckých údolích**. Celkem jsme letos nasbírali cca 30 pytlů odpadu, které byly v druhý den brigády svezeny do kontejneru na Malé Skále (hovoříme-li o pytlích odpadu, máme na mysli obsah standardního stovacetilitrového pytle na odpadky).

4. Prachovské skály: oprava kamenných schodů na okruzích

Se správou Prachovských skal (I. zóna CHKO) máme přátelské vztahy již mnoho let. Jsme rádi, že jsme letos mohli opět pomoci s údržbou návštěvnických okruhů.

- Po dohodě s Ing. Vladimírem Tekverkem, správcem Prachovských skal, jsme pomáhali při přípravě a dopravě kamenných stupňů. Bloky pískovce byly upravovány rozbrušovačkou na příslušnou velikost a pak rozváženy na místa určení v Císařské chodbě, Zelené rokli a jinde na Prachovkách.
- Vzhledem k hustému dešti se správce skal rozhodl tentokrát schody nebetonovat, takže se na Prachově skončilo mnohem dříve než obvykle.

5. Trosky: likvidace akátu na jižních stránách hradu

Lesy ČR před nedávnem zbavily jižní svahy hradu Trosky lesních porostů a tím nejen odhalily hradní siluetu tak, jak ji lidé znali po většinu středověku, ale především na úživných bazanitech vytvořily vhodný biotop pro xerothermní flóru a faunu. Konkurenční výhodu bohužel nejlépe uchopil severoamerický invazivní trnovník akát (*Robinia pseudacacia* L.), kterému suchý a teplý ráz léta svědčí. Trnovník se na lokalitě rozšiřuje semeny i kořenovými výmladky. Na žádost Správy CHKO jsme zlikvidovali veškeré nadzemní části rostlin v zájmovém území.

- Kořenové výmladky i nálety jsme vyřezávali pomocí pákových i klasických zahradních nůžek. Materiál byl snášen k odvozu, mimo území CHKO jsme odvezli přibližně 80 % vyřezané biomasy. Menší část buď sežraly kozy chované za elektrickým ohradníkem, nebo zůstala na místě.
- U kmínků, ponechaných k likvidaci pařízkovou metodou doporučenou RNDr. Vlašínem, jsme pouze vylamovali letošní prýty.

- Vzhledem k hustému dešti nebylo možné užít chemické způsoby likvidace. Je-li cílem eradikace trnovníku na lokalitě, pak ji – dle názoru autora této zprávy i dalších praktiků – nelze dosáhnout bez užití herbicidu glyfosátové řady a bez současného pokácení několika matečných stromů, představujících zdroj semen i kořenových výmladků.

6. Projekt „Proti defekaci ve skalních městech“

Podnět vzešel od průvodců naší agentury. V bodě 3 této zprávy píšeme, že postupem času významně **ubývá odpadků** odhozených turisty na značených cestách Českého ráje. Do popředí tak vystupuje nešvar jiný, totiž vyměšování turistů ve skalních městech, v nejrůznějších „očím skrytých“ zákoutích. Problémem jsou nejen samotné výkaly (nebezpečí eutrofizace), ale i použité hygienické potřeby - toaletní papír a především vlhčené ubrousky vyrobené na bázi plastů.

- **Kde se problém vyskytuje?** Vždy poblíž značených stezek a vždy mimo přímou viditelnost, v jeskyňkách nebo ve skalních průchodech, často v převisech krytých před deštěm, který by umožnil přirozený rozpad exkrementů.
- Po konzultaci se starosty jsme **vyloučili užití mobilních toalet typu Toi-Toi**. Důvody jsou v zásadě tři: 1/ morfologie terénu skalních měst, kdy je k vyvážení toalet vždy nutné zajistit příjezd nákladního automobilu, 2/ jejich značná rozloha (a tím i nezbytnost velkého počtu budek) a dále 3/ obavy z vandalismu i nezanedbatelných nákladů.
- Ačkoliv zákon explicitně nezakazuje defekaci ve skalních městech CHKO, po dalších konzultacích (tentokrát s lidmi z komunikačních agentur) jsme vytvořili **tabulku se zákazovým piktogramem** a doplňkovým textem, který poskytuje jakousi výjimku ze zákazu. Máme za to, že právě tímto způsobem lze neúčinněji snížit četnost negativního chování.
- **Zásady pro umístění, provedení tabulek:** Každý řádný návštěvník skalního města by měl tabulku zahlédnout vždy pouze jednou - poblíž vstupu do skalní oblasti z každého přístupového směru. Tabulky mají formát A5 a jsou zhotoveny z materiálu Forex, připevněném vruty na hnědě natřené podkladové desce z materiálu Cetrus Basic 0,8. Jiné tabulky, tentokrát již bez podkladové desky, jsme instalovali přímo do znečišťovaných míst, ty nejsou viditelné ze značené stezky, ale nemohou uniknout pozornosti vyměšujícího návštěvníka.
- Tabulky jsme instalovali **v Besedických skalách** (Kalich i Chléviště), na maloskalské **Drábovně** a poblíž **skalní vyhlídky Belvedere** (Zahrádka) poblíž maloskalského Pantheonu. Pořídili jsme zákresy umístění tabulek do přesných map 1:5000, takže účinnost projektu bude po roce možno vyhodnotit.

- Snad nebude od věci, když na závěr uvedeme slova **Písma**: *Vně za táborem budeš míti místo vyhrazené, kam budeš choditi na stranu. Mezi svým náradím budeš míti kolík. Než si venku dřepneš, důlek jím vyhrabeš a výkaly své zase přikryješ. (Deuteronomium 23 / 13 - 14).*

7. Skládka „Ťukalák“

Skládka nad lesním parkovištěm (manipulační ploše) na asfaltce mezi Všení a Podhájem, v místě lidově zvaném „Ťukalák“, je bohužel stále často používána. Parkující vozidlo není z asfaltky dobře vidět a je tak možné zde zastavit a odpadky naházet do přilehlého lesního porostu. Odpad jsme vysbírali na prosbu revírníka ing. Drahotského z Hrubé Skály.

- Do kontejneru jsme odvezli plný automobilový návěs odpadu. Jednalo se o dřevotřískové desky, zbytky stavebních materiálů a obalů od stavební chemie i pytle domovního odpadu
- Na viditelných místech jsme rozmístili tabule „SKLÁDKA ZAKÁZÁNA“.

8. Poděkování

Upřímně děkujeme našim spolupracovníkům a přátelům, kteří práci pro Český ráj strávili ukrutně deštivý a studený víkend: Markétě Barešové, Katce Bartoškové, Justině Bémové, Janu Bencovi, Tereze Bencové, Šárce Bergmanové Tomáši Bindrovi, Danielu Čupcovi, Hance Čupcové, Valerii Čupcové, Viktorce Čupcové, Kamile Damaškové, Martinu Dědkovi, Dominice Dubcové, Janu Farářovi, Ludvíku Hájkovi, Adamu Hofmanovi, Marku Janušovi, Karolínce Jelínkové, Klárce Jelínkové, Tomáši Kadeřávkovi, Janu Kalkusovi, Kristýně Kabátkové, Barboře Konečné, Lukáši Nestrojilovi, Veronice Nevrklové, Liborovi Plachému, Marku Procházce, Evě Rácové, Tereze Rudolfové, Lále Lafatové, Dominice Smržové, Michalu Strnadovi, Janu Sudkovi, Janě Svobodové, Davidu Šnorkovi, Julince Šnorkové, Kryštofu Šnorkovi, Pavlu Šťovíčkovi, Kláře Šupejové, Mojmíru Volfovi, Lukáškově Záluskému, Martině Zikmundové, Klárce Zemanové a Daniele Zemanové.

Poděkování je třeba vyslovit Správě CHKO Český ráj, zejména ing. Radce Tomáškové, za konzultace a cenné tipy, ing. Janu Farářovi za zapůjčení speciálního náradí a Davidu Sychrovskému za poskytnutí čtyřkolky s vozíkem pro dopravu materiálu do Podtroseckých údolí. Tereze Rudolfové (šéfově penzionu NECO na Malé Skále) děkujeme za pohodové zázemí pro celou akci. Rádi bychom poděkovali OÚ Malá Skála a jmenovitě starostovi panu Michalu Rezlerovi za poskytnutý kontejner. Díky jdou samozřejmě Feldě, Berlínům, Kangu i Rudolfovi...

Na Malé Skále, 10. října 2019

Ing. Roman Bém
 Jednatel společnosti Outdoor Discovery, s. r.o.
 Ostrovského 36 B
 150 00 Praha 5
 e-mail: mail@discovery.cz

9. Fotodokumentace

Rekonstrukce mostku přes Žehrovku

Odvoz starého pletiva ze Sokola

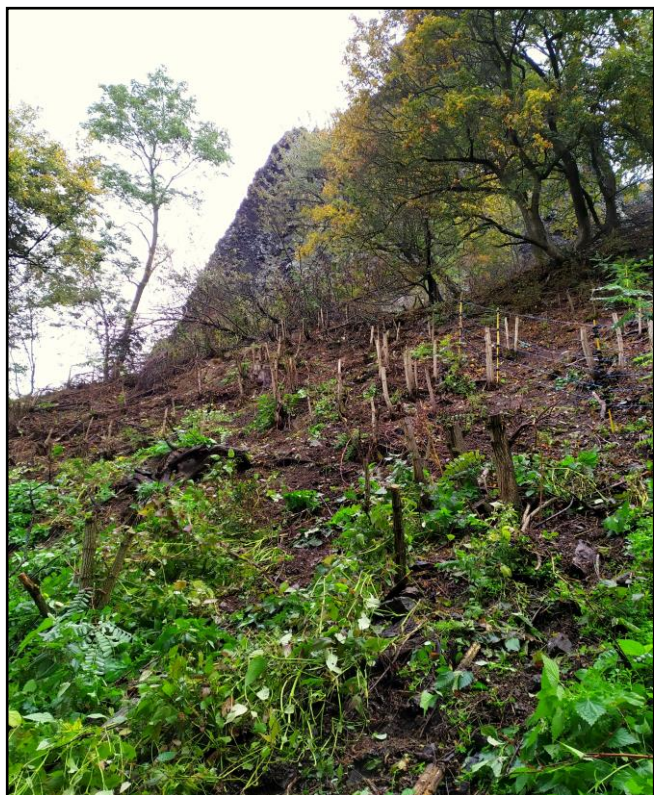
Skládka „Ťukalák“

Za skály voňavější

Likvidace akátu – Trosky

Sběr odpadků na turistických trasách

